

ISSN 2522-1736
ISSN Online 2663-4902

Міністерство освіти і науки України

Ніжинський
державний університет
імені Миколи Гоголя

Наукові записки

Психолого-педагогічні
науки

№ 1

*II мистецько-педагогічні читання
пам'яті професора О. Я. Ростовського
"Мистецька освіта України:
проблеми теорії і практики"*

Ніжин – 2019

НАУКОВІ ЗАПИСКИ
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

Редакційна колегія:

Головний редактор: Турчин Тамара Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Заступник головного редактора: Криловець Микола Григорович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Відповідальний секретар: Новгородська Юлія Григорівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Члени редколегії:

Бердзєнішвілі Нана Малхазівна, член дисертаційної ради з географії, доктор географічних наук, асоційований професор Телавського державного університету імені Якова Гогобашвілі (Грузія);

Бондаренко Юрій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики української мови і літератури Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Бурда Михайло Іванович, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний вчений секретар НАПН України;

Бейгер Галина, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Державної вищої професійної школи в Желмі (Польща);

Конончук Антоніна Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Лукашова Ніна Іванівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри хімії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Максименко Сергій Дмитрович, доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України;

Папуча Микола Васильович, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і практичної психології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Пихтіна Ніна Порфиріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Плахотнік Ольга Василівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Пуховська Людмила Прокопівна, доктор педагогічних наук, професор, старший науковий співробітник відділу порівняльної професійної педагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України;

Тезікова Світлана Володимирівна, кандидат педагогічних наук, декан факультету іноземних мов Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Чепелєва Наталія Василівна, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заступник директора Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України;

Шіошвілі Ірма Георгіївна, доктор філософських наук, ректор Телавського державного університету імені Якова Гогобашвілі (Грузія);

Щотка Оксана Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Збірник включено до переліку наукових видань, публікації яких зараховуються до результатів дисертаційних робіт з педагогіки (Затверджено наказом МОН України від 07.10.2016 р. № 1222).

ISSN 2522-1736

ISSN Online 2663-4902

Рекомендовано до друку Вченою радою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.
Протокол № 12 від 30.05.2019 р.

НЗ4 **Наукові записки.** Серія "Психолого-педагогічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. Т. М. Турчин. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. № 1. 166 с.

Адреса видавництва:

вул. Воздвиженська, 3^а, м. Ніжин, Чернігівська обл.,
Україна, 16600.
Тел.: (04631) 7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net, www.ndu.edu.ua

Верстка та макетування – **О. В. Борщ**
Літературний редактор – **О. М. Лісовець**
Редактор англійських текстів – **Н. С. Київська**

Підписано до друку
Гарнітура Arial
Замовлення №

Формат 60x84/8
Обл.-вид. арк. 13,73
Ум. друк. арк. 19,3

Папір офсетний
Тираж 100 пр.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.

НДУ імені Миколи Гоголя, м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3^а

© Т. М. Турчин, головний редактор, 2019
© НДУ ім. М. Гоголя, 2019

ISSN 2522-1736
ISSN Online 2663-4902

Ministry of Education and Science of Ukraine

Nizhyn Mykola Gogol
State University

Research Notes

Psychology and Pedagogy
Research

ISSUE 1

*II мистецько-педагогічні читання
пам'яті професора О. Я. Ростовського
"Мистецька освіта України:
проблеми теорії і практики"*

Nizhyn – 2019

UDC 159.9(05)"540.3"+37(05)"540.3"
LBC 88ia5+74ia5
N34

Research Notes [Naukovi Zapysky] Nizhyn Mykola Gogol State University

Editorial Board:

Editor-in-Chief: *Tamara Turchyn*, Doctor of Pedagogic Sciences, Professor at the Department of Pedagogy, elementary education and educational of Nizhyn Mykola Gogol State University. **Deputy Editor-in-Chief r:** *Mykola Krylovets*, Doctor of Pedagogic Sciences, Professor, Chair of the Department of Social Pedagogy and Social Work of Nizhyn Mykola Gogol State University.

Executive Secretary: *Yuliia Novhorodska*, Candidate of Pedagogic Sciences (PhD), Associate Professor at the Department of Pedagogy, elementary education and educational of Nizhyn Mykola Gogol State University.

Editorial Board Members:

Nana Berdzenishvili, member of Examining Committee in Geography, Doctor of Geography, Associate Professor of Iakob Gogebashvili Telavi State University.

Yurii Bondarenko, Doctor of Pedagogic Sciences, Professor, Chair of the Department of Teaching Methodology of Ukrainian Language and Literature of Nizhyn Mykola Gogol State University.

Mykhailo Burda, Doctor of Pedagogic Sciences, Professor, Full Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Chief Academic Secretary of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

Halina Bejger, Candidate of Pedagogic Sciences (PhD), Associate Professor at the Department of Pedagogy in the State School of Higher Education in Cheim (Poland).

Antonina Kononchuk, Candidate of Pedagogic Sciences (PhD), Associate Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work of Nizhyn Mykola Gogol State University.

Nina Lukashova, Doctor of Pedagogic Sciences, Professor at the Department of Chemistry in Nizhyn Mykola Gogol State University.

Serhii Maksymenko, Doctor of Psychological Sciences, Full Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Director of H. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

Mykola Papucha, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Chair of the Department of General and Applied Psychology of Nizhyn Mykola Gogol State University.

Nina Pykhtina, Candidate of Pedagogic Sciences (PhD), Associate Professor at the Department of Nursery Education of Nizhyn Mykola Gogol State University.

Olha Plakhotnik, Doctor of Pedagogic Sciences, Professor at the Department of Pedagogy of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Liudmyla Pukhovska, Doctor of Pedagogic Sciences, Senior Research Officer at the Department of Comparative Professional Education of Institute of Teacher Education and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

Svitlana Tezikova, Candidate of Pedagogic Sciences (PhD), Dean of Faculty of Foreign Languages of Nizhyn Mykola Gogol State University.

Nataliia Chepelieva, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Deputy Director of H. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

Irma Shioshvili, Doctor of Philosophy, Rector of Iakob Gogebashvili Telavi State University

Shchotka Oksana, Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor, Chair of the Department of Psychology of Nizhyn Mykola Gogol State University.

This collection of research is included to the list of scientific periodicals appropriate for publishing the results of dissertation in Pedagogy (According to The Order 1222 of the Ministry of Education and Science, dated October 10, 2016)

ISSN 2522-1736

ISSN Online 2663-4902

The Collection is approved by Scientific Board of Nizhyn Mykola Gogol State University
Record № 12 of May 30, 2019.

Research Notes. Series "Psychology and Pedagogy Research" (Nizhyn Mykola Gogol State University) / ed. N34 prof. T. M. Turchyn. Nizhyn: Mykola Gogol NSU, 2019. Issue 1. 166 p.

Publisher's address: 3 Vozdvyzhenska Str., Nizhyn, Chernihiv Oblast,
Ukraine, 16600
Tel.: (04631) 7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net, www.ndu.edu.ua

Page making and editing: **O. V. Borshch**
Copy editor: **O. M. Lisovets**
English text editor: **N. S. Kiewska**

Signed to print
Typeface Arial
Order №

Format 60x84/8
publisher's signature 13,73
press sheet 19,3

offset paper
print run 100 np.

Certificate of the Publishing Subject
DK 2137 Dated March 29, 2005

Mykola Gogol NSU, Nizhyn, 3rd Vozdvyzhenska Str.

© T. M. Turchyn, Editor-in-Chief, 2019
© Mykola Gogol NSU, 2019

ЗМІСТ

МЕТОДОЛОГІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Гао Юань Зміст та структура інноваційного потенціалу педагогів-музикантів	9
Гудзь О. А. Феномен професійної рефлексії в контексті вокальної підготовки майбутніх учителів музики	15
Мамикіна О. А. Сутність і компонентна структура виконавської майстерності майбутніх учителів музики в процесі навчання естрадного співу	21
Лоу Яньхуа Вокально-орфоепічна культура та діагностика рівнів її сформованості в іноземних магістрантів	28
Мен Ян Діагностика рівня підготовленості китайських студентів магістратури до вокально-викладацької діяльності	35
Остапенко Н. І. Тенденції розвитку в галузі методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва в умовах сучасної педагогічної освіти	42
Раструба Т. В. Педагогічні умови підготовленості вчителя до особистісно орієнтованої музичної освіти учнів	48
Ревенчук В. В. Музично-виконавська майстерність учнів як педагогічна проблема	55
Ростовська І. О. Теоретичні основи формування мотивації інструментально-виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі фахової підготовки	62
Чайка С. В. Українська народна музична творчість як головний чинник формування інтересу студентів до занять в ансамблі бандуристів	68
Чжан Цзянань Педагогічні умови формування світоглядної культури майбутнього вчителя музики	75
Чжоу Лянлян Сучасні напрямки формування творчої індивідуальності майбутнього педагога-музиканта в умовах фортепіанного навчання	82
Чжу Юньжуй Просвітницька спрямованість вокальної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва	90

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

Ашихміна Н. В. Методика формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва	96
Вергунова В. С. Організація спільної діяльності викладачів та студентів у процесі підготовки мистецько-творчих проєктів	103
Гао Юань Педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва	109
Клюєва С. Д. Естетика хореографії в підготовці майбутніх учителів мистецтва	116
Ян Сяохан Пропедевтика типових помилок у професійній діяльності майбутніх викладачів вокалу	123

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

<i>Горожанкіна О. Ю.</i> Формування моральної культури майбутніх учителів хореографії в контексті Нової української школи.....	129
<i>Кабур Л. М.</i> Проблема професійної мобільності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки.....	139
<i>Мамикіна А. І.</i> До проблеми формування самоконтролю майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки	144
<i>Ростовська Ю. О.</i> Професійна підготовка майбутніх учителів хореографії у контексті формування їх педагогічних переконань	150

ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

<i>Ляшенко Т. В.</i> Забуті сторінки історії Чернігівщини 20-х років ХХ століття.....	157
<i>Наші автори</i>	163

CONTENTS

METHODOLOGY AND THEORY OF PEDAGOGICS

Gao Iyuan Content and Structure of The Innovative Capacity of a Music Teacher	9
Hudz O. A The Phenomenon of Professional Reflection in the Context of Vocal Training of Future Music Teacher	15
Mamykina O. A. The Essence and Component Structure of Performing Excellence of Future Teacher of Music in the Process of Popular Singing Training.....	21
Lou Yanhua Vocal-Orthoepic Culture of International Master Degree Students and Diagnostics of its Development Levels	28
Meng Yang Diagnostics of the Preparedness Level of Chinese Master Students to Vocal Pedagogical Activity.....	35
Ostapenko N. I. Tendencies in Development of Methodological Support in Training Future Specialists in Musical Art in the Conditions of Modern Pedagogical Education	42
Rastruba T. V. Pedagogical Conditions of Teacher's Readiness to Personally-Oriented Musical Education.....	48
Revenchuk V. V. Pedagogical Issue of Students' Music Performing Excellence	55
Rostovska I. O. Theoretical Foundations of Forming Motivation to Instrumental Performing Activities of the Future Music Teacher during Professional Training.....	62
Chaika S. V. Ukrainian Folk Music as The Principal Factor of Forming Interest in Students to Participation in Bandura Ensemble	68
Zhang Jiangan Pedagogical Conditions of Forming Ideological Culture of a Future Music Teacher	75
Zhou Lianglian Modern Directions in the Formation of Creative Personality of the Future Teacher of Music in the Conditions of Piano Training.....	82
Zhu Yunrui Educational Focus on Vocal Training of Future Music Teacher	90

METHODS OF TEACHING AND UPBRINGING

Ashykhmina N. V. Methods of Developing Professional Competence of Future Music Teachers	96
Vergunova V.S. Organizing Joint Activities of Teachers and Students in the Process of Preparation of Culture and Creative Projects.....	103
Gao Yuan, Pedagogical Conditions of Emotional Intlltgence Development in Future Music Teachers.....	109
Kliuieva S. D. Aesthetics of Choreography in Future Art Teachers Training.....	116
Yang Xiaohang Propaedeutics of Typical Mistakes in Professional Activities of Future Vocal Teachers	123

PROFESSIONAL PEDAGOGY

Horozhankina O. Yu. Formation of the Future Choreography Teachers' Moral Culture in the Context of the New Ukrainian School	129
Kabur L. M. The Issue of Future Music Teacher's Professional Mobility in Instrumental Training.....	139
Mamykina A. I. On the Issue of Self-Control Formation in Future Music Teachers in the Process of Piano Training.....	144

Rostovska Yu. O. Professional Training of Future Choreography Teachers in the Context of Their Pedagogical Beliefs Formation.....	150

HOME AND FOREIGN EXPERIENCE

Liashenko T. V. Lost Pages in the History of Chernihiv Region in the 1920-S.	157

Our authors	163

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

УДК 378:37.011.3-051:78

DOI

Ашихміна Н. В.

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музично-інструментальної підготовки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

У статті розглянута проблема формування фахової компетентності студентів мистецько-педагогічних вишів. Уточнено ключові компетенції майбутніх учителів музичного мистецтва. Під фаховою компетентністю майбутнього вчителя музичного мистецтва розуміється освоєна студентом система фахових знань, умінь, здібностей, цінностей та особистісних якостей, яка відповідає вимогам фахової підготовки в межах мистецько-педагогічного вишу і забезпечує компетентне виконання фахової діяльності. Структурними компонентами досліджуваного феномена є: мотиваційно-ціннісний, фахово-когнітивний, фахово-діяльнісний і рефлексивно-творчий.

На думку автора, формування досліджуваного феномена – це цілеспрямований поетапний безперервний процес прогресивного особистісного удосконалення й перетворення студентів, що відповідає вимогам музично-педагогічної фахової діяльності.

Основою методики є такі педагогічні принципи, як-от: систематичності і послідовності, доступності, фахової доцільності, мотивації, міжособистісної взаємодії та діалогового спілкування суб'єктів художньо-освітнього процесу. Реалізація мети методики забезпечується певними педагогічними умовами: створення фахово-зорієнтованого середовища; актуалізація цінності фахового розвитку; залучення майбутніх учителів музики до самоорганізації фахового навчання, самоосвіти і самовдосконалення; організація зовнішніх викладацьких впливів, які активізують особистісні фахово-прогресивні зміни студентів.

У процесі формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва виокремлено етапи, зокрема такі, як-от: теоретико-адаптаційний, фахово-діяльнісний, фахово-творчий і фахово-дослідний. На кожному етапі запропоновано використовувати певні форми і методи з метою формування досліджуваного феномена.

Ключові слова: майбутні вчителі музичного мистецтва, компетентнісний підхід, ключові компетенції, фахова компетентність, структура фахової компетентності, поетапна методика формування фахової компетентності.

Постановка проблеми. В існуючій соціокультурній ситуації ринок праці висуває особливі вимоги не тільки до знаннєвого потенціалу того чи іншого професіонала, але і до ступеня його активності, творчості, відповідності обраному фаху, компетентності. В умовах ринкових відносин адекватні сучасним реаліям компетенції є важливими як для молодих фахівців, так і для тих, кому слід змінювати свою ментальність у процесі додаткової професійної, зокрема й фахової, підготовки. Тому актуальною є проблема необхідності формування і розвитку нової якості педагогічної, в тому числі мистецької, освіти з оновленим складом ключових компетенцій фахової відповідності особистостей.

Система професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, яку слід уважати багатоскладним і багатоаспектним структурним комплексом, традиційно містить вивчення загально гуманітарних, музично-теоретичних і фахових дисциплін. Усі ланки даного художньо-освітнього комплексу повинні бути взаємопов'язані і спрямовані на формування фахової компетентності студентів мистецько-педагогічних вишів.

Однак, слід констатувати, що на практиці найчастіше буває інакше: зміст циклів освітніх дисциплін є надзвичайно розрізненим, замкнутим на вузькопрофесійних проблемах і вельми слабо скорельованим щодо формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Так, багато вчених у галузі мистецької освіти і педагоги-практики підкреслюють, що фахова підготовка студентів відрізняється вузько-технологічною спрямованістю, відсутністю орієнтації на розвиток комплексного фахового мислення, на створення цілісних уявлень про музично-педагогічний фах шляхом вивчення його структури, взаємозв'язку і взаємовпливу його компонентів. Тому актуальності і важливості набуває проблема розробки методики формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз науково-методичної літератури демонструє, що компетентнісний підхід був об'єктом дослідження таких учених, як-от: А. Бермус, М. Бершадський, В. Болотов, Б. Ельконін, А. Хуторський та багато ін. Учені вказують, що компетентнісний підхід спрямований: на вільне мислення того, хто навчає і того, хто навчається; на формування надпредметних знань та умінь, що готують особистість до соціальних умов суспільства; на самостійне набуття інформації та усвідомлення її важливості; на формування лідерських якостей з метою розкриття потенційних можливостей кожного суб'єкта освіти тощо.

Компетентнісний підхід як провідний у професійній освіті, визначає ступінь підготовки фахівця відповідного рівня та профілю, який вільно володіє своєю професією, здатний до ефективної роботи за фахом і готовий до постійного професійного росту (М. Васильєва, С. Вітвицька, О. Дубасенюк, Н. Сасенко, С. Сисоєва, Н. Тализіна, Л. Шевчук та ін.). Якщо професіоналізм найчастіше розглядають в якості певної особистісної передумови, умови успішної фахової діяльності, то фахова компетентність розглядається дослідниками з точки зору підготовки фахівців; як характеристика, рівень, етап фахового вдосконалення; розвитку фахової культури і майстерності (І. Ісієв, М. Кухарєв, Л. Мітіна, В. Сластьонін та ін.).

У галузі мистецької освіти досліджено ряд питань щодо формування професійної та фахової компетентності майбутніх учителів музики такими вченими як-от: А. Болгарський, О. Горбенко, О. Гребенюк, С. Грозан, Ю. Калініна, Л. Лабінцева, О. Ляшенко, О. Кузнецова, М. Михаськова, О. Щолокова та багато ін. Означені педагоги вивчали проблеми: становлення професійно-педагогічної компетентності вчителя музики; формування компетентності саморозвитку майбутніх учителів музики; залучення студентів мистецько-педагогічних вишів до процесу художньої самоосвіти в якості умови розвитку їх професійної компетентності; формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі виконавської діяльності; впровадження компетентнісного підходу в просвітницьку діяльність учителя музики; формування інструментально-виконавської компетентності студентів тощо.

Зважаючи на вагомий доробок сучасних наукових розвідок, можна констатувати наявність значної кількості праць з вивчення категорій "компетентність", "професійна компетентність", "фахова компетентність". Однак, водночас, слід зауважити, що існує украй обмежена кількість досліджень шляхів вирішення проблеми формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Одним із способів вирішення заявленої проблеми є визначення методики формування фахової компетентності студентів мистецько-педагогічних вишів, що вважаємо **метою** статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вважаємо, що фаховою компетентністю майбутнього вчителя музичного мистецтва є освоєна студентом система фахових знань, умінь, здібностей, цінностей та особистісних якостей, яка відповідає вимогам фахової підготовки в межах мистецько-педагогічного вишу і забезпечує компетентне виконання фахової діяльності.

На думку В. Калініна, поняття "компетентність" характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості. Воно є ширшим, ніж поняття "компетенція". Вчений підкреслює, що формування компетентності відбувається завдяки набуттю певних необхідних для майбутнього фахівця компетенцій [5, с. 8].

Слід зазначити, що успішно реалізовані на практиці фахові компетенції визначають сутність фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. На думку І. Сергієнко, існує 5 основних фахових компетенцій фахівців у галузі музичної освіти, зокрема це:

1) готовність до здійснення конструювання, музично-педагогічного аналізу й оцінки змісту та процесу мистецької освіти відповідно до вимог державних нормативних документів;

2) готовність застосовувати музично-історичні, музикознавчі знання у фахово-зорієнтованій музично-педагогічній діяльності: аналізувати музичні твори різних жанрів, стилів, стильових напрямів і форм, творчу спадщину композиторів, склад музичного інструментарію в контексті розвитку музичної культури, і здійснювати словесний коментар до них в грамотній, доступній різним віковим категоріям учнів формі;

3) здатність до виконання технічно точно і виразно високохудожніх інструментальних, вокальних, вокально-хорових зразків класичної, народної та сучасної музики різних жанрів, стилів, доступних для сприйняття учнів початкової та основної школи в сольному, ансамблевому і хоровому виконанні;

4) готовність до грамотної та педагогічно обґрунтованої інтерпретації музичних творів різних стилів і жанрів;

5) готовність виконувати різні види навчально-дослідницької, музично-педагогічної діяльності (рецензія, доповідь, курсова робота тощо) [4, с. 84].

На підставі характеристики вищезначених компетенцій, можна припустити, що компонентний склад фахової компетентності складається з: *мотиваційно-ціннісного* компоненту (наявність у майбутніх учителів музичного мистецтва прагнення до набуття фахових компетенцій у галузі музичної освіти, позитивної мотивації до фахового навчання, усвідомлення об'єктивної та суб'єктивної цінності фахової підготовки); *фахово-когнітивного* компоненту (передбачає оволодіння особистістю системою фахових знань, осмислене сприйняття і розуміння цілей і завдань фахової підготовки); *фахово-діяльнісного* компоненту (характеризується сукупністю фахових умінь і навичок студентів, а також здатністю до пошуку й визначення оптимальних прийомів фахово-пізнавальних, художньо-виконавських дій); *рефлексивно-творчого* компоненту (віддзеркалює наявність здібностей до створення власних моделей фахового навчання, самонавчання, самомоніторингу, а також до рефлексії результатів фахової підготовки як основи проектування траєкторії фахового саморозвитку).

Зробимо спробу запропонувати методику щодо формування кожного з означених компонентів досліджуваного феномена в межах мистецько-педагогічного вишу. Звернемося спочатку до тлумачення поняття "формування". У психологічному словнику дана дефініція визначена як "поступове створення оперантної поведінки через реалізацію певних послідовних кроків, які наближають до бажаного результату" [1, с. 511]. З огляду на означене, можна дійти висновку, що формування досліджуваного феномена – це цілеспрямований поетапний безперервний процес прогресивного особистісного удосконалення й перетворення студентів, що відповідає вимогам музично-педагогічної фахової діяльності.

Основу методики складають певні загальнодидактичні і спеціальні принципи фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Зокрема такі. Принцип *систематичності і послідовності* реалізується в педагогічно та психологічно доцільному, логічно й послідовно створеному навчальному процесі під час поступового вирішення труднощів фахової підготовки й розвитку пізнавальних можливостей суб'єктів освіти (В. Сластьонін) [5]. У результаті використання цього принципу під час формування фахової компетентності зміст фахової підготовки буде представлено у вигляді поетапної системи, яка ґрунтується на вдосконаленні художньо-освітньої діяльності як основної в межах компетентнісної парадигми.

Принцип *доступності* віддзеркалює вимогу відповідності змісту, засобів, методів і форм фахового навчання рівню художньо-освітньої та виконавської підготовленості студентів. Реалізація цього педагогічного принципу зумовлена ускладненням змісту фахової підготовки на кожному етапі формування досліджуваного феномена і повинна супроводжуватися таким вибором форм та методів навчання, які б відповідали компетентнісно-зорієнтованим вимогам.

Принцип *фахової відповідності* спрямований на те, щоб зміст, засоби методи і форми фахового навчання характеризувалися, як фахово-зорієнтовані. Для цього, під час реалізації процесу формування досліджуваного феномена, вибір вектору фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва повинен бути здійснений викладачами з урахуванням можливостей студентів, що зумовить створення фахово-зорієнтованого середовища.

Підвищення позитивної мотивації та фахово-пізнавальної активності майбутніх фахівців супроводжується використанням принципів мотивації, міжособистісної взаємодії та діалогового спілкування суб'єктів фахової підготовки. Реалізація *принципу мотивації* дозволяє у процесі організації фахової підготовки доцільно й ефективно обирати і використовувати форми, методи та засоби спонукального характеру. Принципи, які ґрунтуються на засадах інтерактивного навчання (Т. Добриніна) [2], а саме – *принципи міжособистісної взаємодії та діалогового спілкування суб'єктів фахової підготовки* – залучають викладачів до активного використання інтерактивних форм навчання, які дозволяють створювати умови для формування фахової самостійності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Мета методики – сформувати в студентів фахову компетентність. Досягнення цієї цілі ґрунтується на вищезначених принципах і забезпечується такими педагогічними умовами: створення фахово-зорієнтованого середовища; актуалізація цінності фахового розвитку; залучення майбутніх учителів музики до самоорганізації фахового навчання, самоосвіти і самовдосконалення; організація зовнішніх викладацьких впливів, які активізують особистісні фахово-прогресивні зміни студентів. Розглянемо сутність даних педагогічних умов та можливі варіанти їх реалізації:

1. *Створення фахово-зорієнтованого середовища* супроводжується виникненням певної сукупності фахово-зорієнтованих обставин навчання майбутніх учителів музичного мистецтва, які зумовлюють набуття, розширення, доповнення фахових знань, умінь, навичок для якісного виконання фахових дій у даному середовищі і подальшого вдосконалення цих дій. Для реалізації даної умови у процесі фахової підготовки студентів доречно використовувати академічні форми і методи музичного навчання та їх модифікації, а також ситуаційні, що моделюють фахово-зорієнтовані ситуації (наприклад, фрагмент уроку в загальноосвітній школі або проведення позакласного заходу).

2. *Актуалізація цінності фахового розвитку*, яка полягає в розумінні цінності навчання "для себе", осмислення того, що фахові знання і фаховий розвиток є основою досягнення успіху в подальшій професійній діяльності. З позиції нашого дослідження, реалізація даної умови супроводжується використанням позааудиторних форми і методів музичного навчання (екскурсії в загальноосвітню школу, зустрічі з провідними вчителями, науковцями, творчі гуртки, творчі лабораторії тощо).

3. *Залучення майбутніх учителів музичного мистецтва до самоорганізації фахового навчання, самоосвіти і самовдосконалення*, що стимулює прагнення студентів до виявлення, усвідомлення і вдосконалення своїх особистісних фахових та творчих якостей. Для реалізації цієї умови під час формування фахової компетентності слід використовувати групи інтерактивних форм і методів музичного навчання.

4. *Організація зовнішніх викладацьких впливів*, які активізують особистісні фахово-прогресивні зміни студентів. Для реалізації цієї умови на методичних семінарах і засіданнях кафедр викладачам можна запропонувати для розгляду та вивчення методіку формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва з метою її подальшого практичного здійснення ними.

Для досягнення заявленої мети слід визначити ефективні форми і методи музичного навчання, що дозволять вирішувати завдання поетапного оволодіння фаховою діяльністю майбутніми вчителями музичного мистецтва. Розглянемо кожний етап докладніше.

Перший – *теоретико-адаптаційний* – етап розпочинається на першому курсі навчання, а інтенсивності набуває на 3 курсі, коли студентам починають викладати дисципліни методичної спрямованості. Завданнями цього етапу є такі: сформувати в майбутніх фахівців готовність і здатність сприймати, збирати, систематизувати, аналізувати, переробляти й зберігати художньо-освітню інформацію; залучити до процесу використання набутих фахових знань, умінь та навичок з метою формування фахового світогляду; навчити самостійно створювати художньо-освітню траєкторію; сприяти адаптації до специфіки фахової підготовки в мистецько-педагогічному виші; розвивати фахову позитивну мотивацію.

Серед ефективних методів і форм, які дозволять вирішувати ці завдання, слід виокремити такі: інформаційна лекція, лекція-гра, відео-лекція, колоквиум, семінар, індивідуально-практичне заняття-гра, індивідуально-практичне відео-заняття, екскурсія, вікторина, презентація книги, метод інформаційно-пізнавальної ситуації, метод створення фахового словника, метод спонукання, метод створення ситуації успіху, метод фахового заохочення, метод планування, метод пояснення-ілюстрації, метод стимулюючого оцінювання, метод переконання тощо.

На другому етапі формування фахової компетентності, *фахово-діяльнісному*, який розпочинається на 3 курсі, слід вирішити такі завдання: сприяти активному застосовуванню отриманих фахових знань, умінь і навичок на практиці, а також опануванню фахової культури й здійсненню фахової самоосвіти; спонукати студентів до реалізації навчальних програм відповідно до вимог фахової підготовки; залучити майбутніх фахівців до взаємодії з усіма учасниками художньо-освітнього процесу.

Ряд означених завдань може вирішити використання під час фахової підготовки студентів такого комплексу форм і методів музичного навчання: лекція-бесіда, спеціалізований семінар, практикум, майстер-клас, практичне заняття із заздалегідь запланованими помилками, бінарне заняття, інтерактивна лекція і семінар, гра-демонстрація, сюжетно-рольова гра, художньо-комунікативний тренінг, ділова гра, гра-імітація, змагання, метод організаційної ситуації, метод концертної ситуації, метод музично-педагогічної дискусії, метод активізації особистісно-фахового потенціалу, метод аналізу методичної літератури і художньо-освітньої інформації, метод перехресного сприйняття тощо.

Наприкінці третього року фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва розпочинається третій – *фахово-творчий* – етап формування фахової компетентності, мета якого полягає в спонуканні студентів до: розробки і реалізації основних аспектів сучасних художньо-педагогічних технологій; проектування власних фахових програм саморозвитку та траєкторій власного фахового розвитку.

У вирішенні цих завдань надається перевага такими формам і методам музичного навчання креативного варіанту: проблемна лекція, проблемний семінар, спецсемінар, ігрове проектування, тренінг креативності, тренінг особистісного росту, творча лабораторія, благодійний концерт, літературний вечір, музична вітальня, метод альтернативної ситуації, метод театрального інсценування, метод самопрезентації, метод художньо-педагогічних проектів, метод проектування фахового розвитку, метод рефлексивної бесіди, метод художньо-рефлексивної інтерпретації, метод самоаналізу результатів фахової підготовки тощо.

Останній етап формування фахової компетентності студентів – *фахово-дослідний* – націлений на залучення майбутніх учителів музичного мистецтва до активного використання набутих фахових знань, умінь і навичок для визначення та вирішення дослідницьких завдань у галузі мистецької освіти.

Реалізація цього етапу можлива завдяки впровадженню у процес фахової підготовки таких форм і методів, як-от: Internet-дослідження, проблемне індивідуально-практичне заняття, семінар-конференція, семінар-симпозіум, наукова консультація, лекція прес-конференція, індивідуально-практичне менторинг-заняття, форум, круглий стіл, гра-експеримент, експедиція, науковий гурток, метод науково-дослідної

ситуації, метод контент-аналізу, метод проблемної ситуації, метод декодування фахової інформації, метод порівняльного аналізу фахової інформації, метод змістовного виокремлення даних тощо.

Завершуючи опис методики формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, наголосимо, що означені вище етапи пов'язані між собою, і кожний попередній є підготовчим по відношенню до подальшого, а кожний з наступних обов'язково містить у собі елементи попередніх.

Висновки. Отже, під фаховою компетентністю майбутнього вчителя музичного мистецтва розуміємо освоєну студентом систему фахових знань, умінь, здібностей, цінностей та особистісних якостей, яка відповідає вимогам фахової підготовки в межах мистецько-педагогічного вишу і забезпечує компетентне виконання фахової діяльності. Структурними компонентами досліджуваного феномена є: мотиваційно-ціннісний, фахово-когнітивний, фахово-діяльнісний і рефлексивно-творчий.

Формування досліджуваного феномена – це цілеспрямований поетапний безперервний процес прогресивного особистісного удосконалення й перетворення студентів, що відповідає вимогам музично-педагогічної фахової діяльності.

Основою методики є такі педагогічні принципи, як-от: систематичності і послідовності, доступності, фахової доцільності, мотивації, міжособистісної взаємодії та діалогового спілкування суб'єктів художньо-освітнього процесу. Реалізація мети методики забезпечується певними педагогічними умовами: створення фахово-зорієнтованого середовища; актуалізація цінності фахового розвитку; залучення майбутніх учителів музики до самоорганізації фахового навчання, самоосвіти і самовдосконалення; організація зовнішніх викладацьких впливів, які активізують особистісні фахово-прогресивні зміни студентів.

У процесі формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва виокремлено етапи, зокрема такі, як-от: теоретико-адаптаційний, фахово-діяльнісний, фахово-творчий і фахово-дослідний.

Перспективною темою подальшого дослідження проблеми формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва може стати перевірка ефективності впровадження методики формування досліджуваного феномена.

Література

1. Большой толковый психологический словарь : в 2 т. / сост. Ребер Артур; [пер. с англ. Р. С. Большовой]. Москва : Вече, АСТ, 2000. Т. 2 (П-Я). 560 с.
2. Добрынина Т. Н. Педагогические условия применения интерактивных форм обучения в педагогическом вузе : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Новосибирск, 2003. 20 с.
3. Калінін В. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2005. 21 с.
4. Сергиенко И. Н. Становление профессиональной компетентности будущих педагогов-музыкантов в условиях вариативного использования форм обучения : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Саратов, 2015. 236 с.
5. Сластёнин В. А. Профессионализм учителя как явление педагогической культуры. *Педагогическое образование и наука*. 2008. № 12. С. 4–15.

Referense

Ашихмина Н. В.

кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры музыкально-инструментальной подготовки Южноукраинского национального педагогического университета имени К. Д. Ушинского

МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ СПЕЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье рассмотрена проблема формирования профессиональной компетентности студентов художественно-педагогических вузов. Уточнены ключевые компетенции будущих учителей музыкального искусства, а также сущность и компонентная структура исследуемого феномена. Раскрыты этапы формирования профессиональной компетентности, а также предложены принципы, педагогические условия, формы и методы решения заявленной проблемы.

Ключевые слова: будущие учителя музыкального искусства, компетентностный подход, ключевые компетенции, специальная компетентность, структура специальной компетентности, поэтапная методика формирования специальной компетентности.

Natalia Ashykhmina

Candidate of Pedagogic Sciences, Senior Lecturer, Department of Music and Instrumental Training, South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky

METHODS OF DEVELOPING PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MUSIC TEACHERS

The article studies an issue of developing professional competence in students of artistic and pedagogical universities. The author has listed the key competencies necessary for future music teachers. The article clarifies, that professional competence of a future music teacher is the system of special knowledge, skills, abilities, values and personal qualities mastered by students that meet the requirements of professional training within the framework of artistic and pedagogical higher education and provides competent performance of special activity. The studied phenomenon consists of motivational and value, professional and cognitive, professional and activity, reflexive and creative components.

According to the author, the formation of the studied phenomenon is a purposeful continuous step-by-step process of personal progressive transformation and improvement, which complies with the requirements of professional music and pedagogical activity

These methods are based on certain pedagogical principles, including regularity and consistency, accessibility, special expediency, motivation, interpersonal interaction and dialogue communication of subjects of the artistic and educational process. Realization of the purpose of the methods is ensured by certain pedagogical conditions. The first condition involves the development of means for creation of the professionally oriented environment in the artistic and educational process; the second pedagogical condition should be aimed at increasing the positive professional motivation of students; the third condition is the inclusion of students in self-organization of special education, self-education and self-improvement; organized external teaching influences, which activate the personal professional and progressive changes of students, is the fourth educational condition.

The author defines the methods at each stage of formation of professional competence of future music teachers (theoretic and adaptation stage, professional and activity stage, professional and creative stage, professional and research stage). The study suggests using some forms and methods at each stage of forming professional competence.

Key words: future music teachers, competency approach, key competences, special competence, structure of special competence, staged methods of forming professional competence.